

OBČINSKA UBOŽNA HIŠA IN DRUGE SOCIALNE ZADEVE

Srednjeveška Loka je počasi odmirala. Zanimiva srednjeveška institucija, ki je delovala še po drugi svetovni vojni, je bila prav mestna ubožnica, Špital na Lontrgu. Kot otrok se teh starih razmer še spominjam. Predšolski otroci smo dobivali malico v prostorih ubožnice. Ko so zjutraj ubožci pozajtrkovali, smo v kuhinji jedli otroci. Ubožnica je prenehala okrog leta 1950. Preostale varovance so preselili v dom počitka v Preddvor pri Kranju, od Špitala pa je ostalo le ime.

V Arhivu v Škofji Loki so se iz neurejenega občinskega gradiva izoblikovali trije fascikli socialnih zadev, ki se večinoma nanašajo na občinsko ubožno hišo, mestni špital, občinski ubožni sklad in druge ubožne ustanove in socialne zadeve. Največ dokumentov je iz druge polovice 19. stoletja. Najzanimivejša je »ekspresna« kronika važnih predpisov občinskih dopisov, prejetih in oddanih v zvezi s premoženjem ubožnega zaklada in ubožne hiše med leti 1887—1918. Tu so navedeni v nemščini ali slovenščini vsi važnejši spisi, tičočiči se omenjenih zadev. Od leta 1932 do 1940 so vodili zapisnike sej ubožnega odseka pri loški občini v posebni knjigi. Skoraj polovica gradiva teh treh fasciklov obsegajo prošnje za podpore od leta 1871—1941, ki bi bile glede na zanimivost in druge vidike vredne posebne obdelave, tu pa jih bomo pustili ob strani. V prispevku gradiva iz občinskih fasciklov ne bomo posebej citirali.¹

Čeprav je težišče članka na ubožnih zadevah od 2. polovice 19. stoletja do konca delovanja ubožnice, si oglejmo na kratko zgodovino zavoda od ustanovitve dalje. O tem imamo na razpolago dovolj virov in literature. France Pokorn je v Domu in svetu leta 1894, ko je pisal »zgodovino« Loke, ubožnici posvetil posebno poglavje.² Na tem mestu citira tudi starejšo literaturo, ki zadeva škofjeloško mestno ubožnico. Precej dokumentov o ubožnici od 18. stoletja naprej je ohranjenih v Arhivu v Škofji Loki v posebnem fasciklu — Mestni špital, ki pa ni bil pravilno uvrščen.³ Največ gradiva pa nam je seveda o ubožnici zbral dr. Pavle Blaznik v svoji zgodovini Loke in loškega gospostva.⁴

Mestno ubožnico je ustanovil skupaj s svojo materjo Marjeto radovljiški župnik Nikolaj Škofič (Skofitsch) 25. maja 1547.⁵ V ustanovnem pismu sta namenila ubožcem hišo pod samostanom klaris. Poznejši vir omenja, da je bila to hiša Mesto 103, danes Blaževa ulica št. 7, po domače pri Jamniku (tudi Zaks, Jan).⁶ Hiralnico omenjajo viri že v petdesetih letih 16. stoletja na Ošterfeldu.⁷ Kdaj se je zavod preselil na Lontrg iz dokumentov ni razvidno. Stavbni elementi zgradb ubožnice na Lontrgu kažejo še na sredo 16. stoletja.

Zavod je bil namenjen prenočevanju starih, obnemoglih in pohabljenih meščanov. Hrano so dobivali pri dobrotnikih v mestu. Ubožnica je imela svo-

jega nadzornika (Spitalmeister), ki je skrbel za stavbe in red v ubožnici. Špitalski mojstri so bili odgovorni mestu. V 17. stoletju si je loški glavar pridobil pravico pregledovati ubožne račune, ker je bil mnenja, da mesto oziroma špitalski nadzorniki včasih slabo gospodarijo z obširnimi premoženjem. Službo špitalskih mojstrov so opravljali razni znani Ločani. Funkcija špitalskega mojstra se nam je, seveda pod različnimi imeni, ohranila do konca prve svetovne vojne.

V stoletjih so zavod zadele razne nadloge. Leta 1698 je požar na Lontrgu uničil 50 hiš, tudi špital s cerkvijo.⁸ Po požaru se zavod dalj časa ni mogel opomoči. Leta 1717 je znani bogati župnik iz Stare Loke, Andrej Hudačut, daroval za ubožno hišo in cerkev 3000 goldinarjev.⁹ Leta 1723 so v Ljubljani kupili 55800 kosov strešne opeke in stavbo pokrili.¹⁰

Špital je živel največ od velikih volil. Leta 1727 je Ločan Gašper Alojzij Cebal (Zewael), župnik na Koroškem, volil 4000 goldinarjev nemške veljave za ustanovitev beneficija za večne čase.¹¹ Beneficiat je moral pomagati loškim kaplanom pri verskem pouku otrok in opraviti dve maši na teden za ustanovnika. Kljub pogostim darovom je zavod hiral in deželno glavarstvo je nekatere špitalske nepremičnine l. 1769 prodalo grofu Frančišku Adamu Lambergu za 426 gld. 2 kr.¹²

Krizo je doživljal špital še naprej. Dolgovi so tako narasli, da je Kresija napovedala prodajo hiše in cerkve. Gubernialni uradnik Paul Joseph Semen in loški glavar Leopold Paumgarten sta leta 1784 najavila odprto prodajo ubožne hiše.¹³

Dežela se je namenila na tem mestu urediti veliko deželno hiralnico. V Arhivu Slovenije so ohranjeni načrti teh preureditvenih del.¹⁴ Spisi k tem načrtom za zdaj še niso znani. Nova ubožnica bi imela velike razsežnosti in bi vključevala še nekaj sosednjih stavb. Ohranjenih je 8 načrtov nameravanega novega stavbnega kompleksa. Stavbe bi bile dvonadstropne in bi lahko sprejele 100 varovancev obeh spolov. Načrti so datirani 31. januarja 1791, spodaj pa je podpisan divizijski deželni inženir Schemerl, ki pa jih je verjetno le podpisal in ni avtor načrtov. Tri izbrane načrte smo na tem mestu objavili tudi zato, ker je na njih lepo vidno mestno obzidje z mestnimi vrati in varovalni graben med Selščico in Poljanščico, ki je tu točno lokaliziran. Licitacija ubožnega kompleksa, kot kaže, ni uspela, načrti so šli v pozabo, stavba je ostala stare oblike in mestna last.

Leta 1834 so, kot kažejo predračuni, naročili načrte za obnovitvena dela. Predračun je izdelal okrajni inženir (Kreisingenieur) Franz Widitz iz Ljubljane. Leta 1836 je K. K. Staatsbuchhalt in Laibach potrdila proračun. V njem so bila zapopadena zidarska, tesarska, krovsko, mizarska, ključavničarska, pečarska in steklarska dela.¹⁵ Verjetno so bila dela izvedena, saj omenja zemljiška knjiga dobra vrata in okna.¹⁶

Če danes natančno pogledamo stavbni kompleks, vidimo, da je v osnovi še iz 16. stoletja. Proti Lontrgu je obrnjena »upravna stavba« ubožnice. Polkrožni portal je nastal verjetno kmalu po požaru. Tudi kamniti okenski okvirji kažejo na iste čase. Veža je banjasto obokana in je starejša. Oba polkrožna, portala s posnetimi robovi kažeta na pozno gotiko 16. stoletja. Upravna zgradba se naslanja na špitalsko cerkev, ki je na vogalu, ob cesti k vzhodnim mestnim vratom Na cvingerju. Je lep primer domačega baroka, ko se je višina prostora

že umirila, tako da je prostor bolj domač. Baročno vzdušje prostora podpre tudi sodobna oziroma nekoliko poznejša cerkvena oprema. Opravka imamo z lepim baročnim primerom prostora in opreme. Zadaž na Graben (na Studenec, Rajtšolo, Zvezdo) je postavljena ubožna hiša. Vzhodni zid stavbe je v liniji mestnega obzidja. Na južni steni je stavba mejila na mestna vrata. Kot javna zgradba je bila vključena v obrambni sistem mesta. Iz načrta leta 1791 je taka lega še lepo vidna.

Najstarejši zapis o stavbi sami je iz zemljiške knjige iz okrog leta 1840.¹⁷ Upravna zgradba na Lontrgu, danes Spodnji trg št. 9, je imela oznako Mesto 75. V knjigi je zapisano:

»Mestni špital na spodnjem placu, delno pokrit z opeko, delno s skodlami (šin-klni); v pritličju kevder in drvarnica; I. nadstropje spredaj predsoba in velika in majhna soba, kuhinja in špajza; zadaž na Graben ena prostorna delovna soba z 2 kamrama, nato 2 posebni sobi, ena prostorna kuhinja, za to sobo je 10 spalnih sob opremljenih z dobrimi vrati in okni.«

K stavbi so spadali še gozdni deleži v Gabroušk (Gabrouscheg), eden v Kurniku in eden Za gradom. Pokorn pravi za zavod, da je »zidan prav po samostansko. Zgoraj po sredi ima hodišče, in na vsaki strani so celice, in sicer jih je jednajst zgoraj in dve večje pri tleh...«¹⁸ Stavbni kompleks stoji na parceli 211 k. o. Škofja Loka, vložek št. 116. V drugi polovici 19. stoletja je spadal k zgradbam poleg že omenjenih gozdnih deležev še travnik na p. št. 501/3 a, gozd v k. o. Puštal (verjetno delež v Kurniku) in gozd in puščava v k. o. Sv. Ožbolt. Travnik je bil Za brajdo oziroma pod Grebenarjem.¹⁶

V ubožnici so bile tudi razne zanimive premičnine. Kot nekak živ ostanek starih časov so jih opazili tudi odborniki Muzejskega društva v Škofji Loki. Leta 1938 je ubožnica oziroma občina prepustila društvu za muzej eno skrinjo, 3 sohe in sliko Ženitovanje v Kani Galilejski. Gotovo so bile v ubožnični mrtvašnici, ki se večkrat omenja, še kakšne starine?

Špitalski mojster je načeloval ubožnici še v drugi polovici 19. stoletja, ko se nam je ohranilo o delovanju ubožnice več dokumentov, zato bomo njen razvoj lažje spremljali.

V pismu na deželni odbor iz leta 1882 piše župan Blaž Mohar, »da ima ubožna hiša 16 stanovanj. Poleg stanovanja imajo ubogi kurjavo. Živež (hrano) si morajo sami preskrbeti, samo obnemogli dobijo podporo iz obrestnega kapitala f. 2900 v obligacijah. Podobčina Zminec preskrbuje svoje obnemogle tako, da imajo hišo najeto, v katero pridejo obnemogli, za katere se potem iz srenjske kase plačuje. Cele fare revni pa dobijo na vsake kvatre podporo iz župnijske ubožne kase...« Poročilo kar drži, le podobčina Zminec svoje ubožne hiše ni imela, tudi ne v najemu, ampak so zminški ubožci za časa delovanja podobčine bivali v ubožni hiši na Lontrgu.²⁰

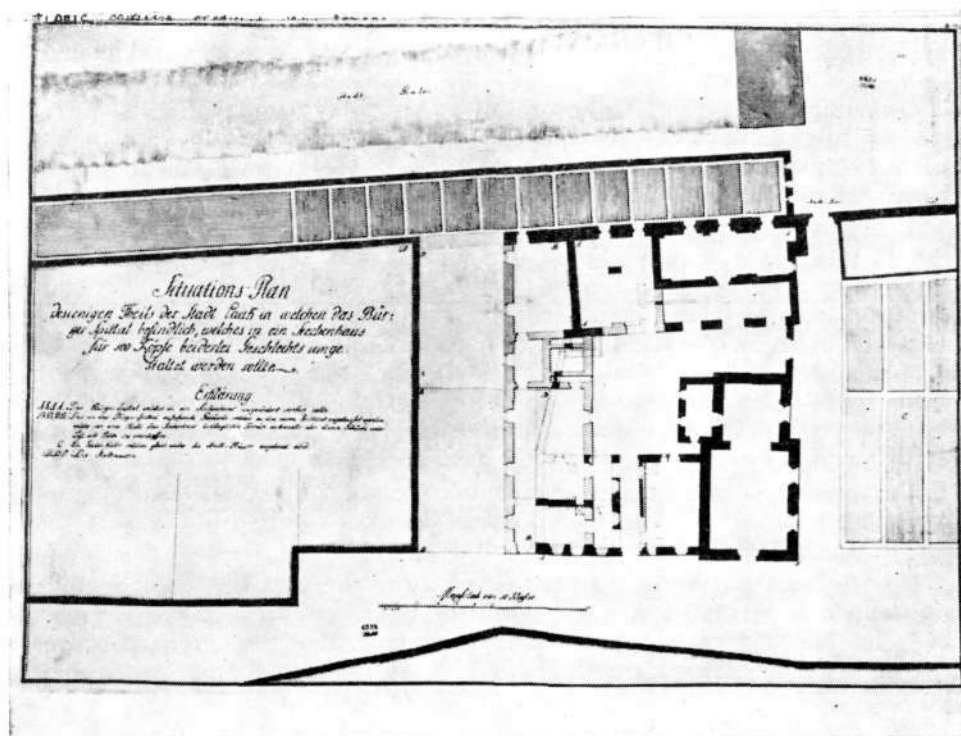
Ubožna hiša je imela svoje poslovanje in svoje obračune. Ubožni fond (Das Stadtpfarr Lak Armeninstitut, Stadtpfarr-Armenfondes, Pfarrarmenfond, Cassa za uboge mestne župnije, ubožna blagajnica in drugi nazivi) je bil širše zasnovan. V tem fondu je bil tudi kapital starološke občine. Predstojnik tega fonda je bil loški župnik. Leta 1888 so se odločili ta fond razdeliti med obe občini. Izročevalci so bili: loški župnik Blaž Soklič, ki je bil hkrati računovodja, in očeta ubogih Valentin Sušnik in Janez Hafner, prejemniki pa župana obeh občin in njuni svetovalci.

Leta 1887 so razdelili denarno rento stare bratovščine Sv. rožnega venca in najsvetejšega Rešnjega telesa med obe občini.

Zadnjikrat so delili Ločani ubožni sklad leta 1897 z novoustanovljeno zminško občino (prej podobčina Zminec). Prepiri glede vsote so trajali do leta 1905, ko so se le sporazumeli.

Tako imamo od 80. let prejšnjega stoletja pri ubožnih zadevah čiste račune, nanašajoče se le na občino Loka. Račune ubožne hiše so vodili posebej, zase pa spet občinski ubožni zaklad (fond, sklad). Oba fonda je upravljal občinski odbor oziroma poseben občinski odsek, ki se je različno imenoval: »odsek za oskrbovanje ubozeh«, ubožni odsek ali drugače, in je bil sestavljen navadno iz špitalskega mojstra (tudi oče ubogih), župnika in enega člana. Že v 70. letih župnik ni bil nujno član te sekcije. Po razdelitvi farnega ubožnega sklada župnikova vloga odpade le na njegovo redno izvolitev in njegovo poklicno delovanje pri dušnopastirskem oskrbovanju varovancev. Imel pa je še nadalje župnik svoj ubožni sklad v farovžu. Pri občinskih sejah nastopi proračun ubožnega sklada in ubožne hiše posebej šele leta 1891.

Ubožni fond, katerega blagajniška dokumentacija je ohranjena od leta 1888 dalje, so financirali iz dotacije občine, z obrestmi od intabuliranih dolgov, obrestmi od obligacij, s taksami na dovoljenja godbe ter denarjem od policijskih kazni, glob, daril in zapuščin. Izdatke je imel sklad za podpore

Tloris obstoječih in povečanih špitalskih poslopj. Zgoraj del mestnega obzidja z mestnimi vrati na Cvingeršu in del Grabna. (Original v Arhivu Slovenije v Ljubljani.)

ubogim (tudi izven ubožne hiše), za postrežbo bolnikov na domu, prevoze ubogih, dobrodelne vožnje, pogrebe in za prispevke ubogim ob praznikih in vsakih kvatrah.

Dohodki ubožne hiše so bili različni. Knjige prejemkov in izdatkov imamo ohranjene od leta 1866 dalje, posamezne obračune pa še nazaj. Precej vsakoletnega denarja so nanesele obresti glavnice (tudi v obligacijah), ki so bile že zelo stare, najemnine od kleti in stanovanja v upravni hiši in seveda zapuščine in darila, ki so včasih znesla v enkratnem znesku tudi po 1000 gld., ter ustanove. V razliko od volil so bile ustanove urejene tako, da se glavnica ni smela načeti, ampak le njene obresti. Zaradi stabilnosti denarja pred letom 1918 so bili važni viri dohodkov obresti raznih ustanov. Najstarejša socialna ustanova je bila ustanova za dote (bale) revnih poštenih deklet, ki sta jo fundirala Katarina Lukančič in pozneje še Tomaž Prevodnik.²¹ Kapital je izviral še iz druge polovice 18. stoletja. Lukančič-Prevodnikovo štipendijo (ustanovo) so dcbile dekleta potem, ko so bile že poročene žene, da se je ob letu videlo, da so bile res poštene in niso prekmalu po poroki zibale. Predložiti so morale kolkovano prošnjo in spričevalo o zadržanju, katerega jim je napisal župnik iz tistega kraja, kamor so se primožile. Pogoj za štipendijo pa je bil seveda, da so bile loškega rodu. Odmožile so se dekleta včasih dosti daleč (Opatija, Trst, Avstrija). Kandidatinje je pretresal občinski odbor. To doto na nedolžnost, kot so jo imenovalе žene včasih v vlogi, je dobila najprimernejša. Druge kandidatkinje so prišle v poštev v naslednjih letih. Če pa se je videlo, da se nabira preveč prijaviteljk, ki bi jim bilo treba ustreči, so štipendijo delili ali celo tretjinili. V drugi polovici 19. stoletja je znašala štipendija nekaj nad 54 goldinarjev oziroma pozneje 109 kron. Največkrat je bila izplačana ustanova le eni kandidatkinji. Ohranjene so prošnje za podelitev ustanove od leta 1871 do 1918, ko so podelili zadnjo ustanovo. Prošnja za to štipendijo se je pojavila še leta 1921, vendar ustanove niso podelili z motivacijo, da tozadevne denarne razmere še niso urejene oziroma, da obresti še ne funkcionirajo.²²

Drugi dve ustanovi pa sta bili izrazito ubožni, za ubožnico in ubožce. Starejša je bila Frana Vidica ubožna ustanova iz leta 1881, ki je funkcionirala do prve svetovne vojne. Zanimiva je bila pogrebna ustanova Ane Žontar iz leta 1893. Svojo terjatev 130 goldinarjev je prepustila v last oksrbništva loškega špitala, ki naj iz obresti te glavnice plača pristojbino za duhovnika, »ki bode na pokopališče v tem ‚špitalu‘ umrlega berača spremil«. Obresti je pobiral mestni župnik. Tudi ta ustanova je prenehala leta 1919. Dokončno brezpredmetne so postale vse tri ustanove po letu 1930, ko so jih oblasti popolnoma likvidirale.

Več delno ubožnih ustanov, ki so bile vezane na rodbinska drevesa (na sorodstvo), je podeljeval tudi župnik sam. Za splošne koristi ubožnice in ubožnega fonda pa je bil ta namenski kapital uporabljen le redko.

Po tem kratkem posegu v različne vire financ za ubožno hišo in ubožce, se povrnimo še k izdatkom za ubožnico. Izdatke so imeli: za davke, zavarovalnino, dimnikarja, manjša popravila, drva, prevoze ubogih, pogrebe in za meso in kruh ob določenih praznikih. Leta 1889 so sklenili, da bo občina dajala oskrbovancem vsako nedeljo in praznik 1/4 kg mesa in 1/2 kg kruha. Že naslednje leto so nedeljsko prehrano zmanjšali na 4 kvaterne nedelje in na 4 praznike — Božič, pust, Veliko noč in vse svetnike. Za ostale praznike so le obljubili meso in kruh, če bi se pokazalo dovolj denarja. Kdor se je ob teh

praznikih zdržal mesa (postil), mu je špitalski mojster izposloval skromno odškodnino v denarju.

Po vseh teh reformah okrog leta 1890 je špitalski mojster (ali kakorkoli se je že imenoval) imel še glavno vlogo v ubožnici. Funkcija je bila častna in tudi v ubožnici ni mogel biti kar naprej prisoten. Zato so za »nadzornike« v ubožnici postavljali zmožnejše oskrbovance, ki so »nerodnosti« javljali očetu ubogih in članom ubožnega odseka, ti pa so naprej poročali županu.

Take srednjeveške razmere ob koncu prejšnjega stoletja so bile kaj zanimive. Leta 1903 je loški zdravnik dr. Arko naznanil:

Gredoč po opravih pretečeno soboto, slišal sim pred špitalsko hišo na Lontrgu vrišč in prepir. Pokazalo se je, da sta se prepirala 2 mestna ubožca, in sicer Alojz Fermentin in Helena Fermentin, in sicer na tak grd in ostuden način, da je pač za javnost bil pravi škandal in pohujšanje, kajti slišal sim posebno iz ust Lojzeta te besede »kurba« in take grde glasove. To nikakor ne gre in se mora proti takem postopanju eksemplarično postopati, kajti ugled srenje pri takem počenjanju preobilo trpi. Predlagal bi podpisanec, da bi se prizadete osebe poklicale k mestnemu uradu, ter povabiti tudi oskrbnika ubožne hiše.

Oskrbnik (Leo Lavrič) je leta 1903 predlagal:

Ker je pri nekaterih ubožcih res taka nesnaga, da se mora vsakemu smiliti, namreč mrčesev in golazen je vsake vrste v izobilju, kakor snice, bolhe, ščurki, miši, i. t. d., to je samo po en par celicah, ako ravno sem iste popolnoma poleti usnažiti pustil, so sedaj zavoljo nemarnosti dotičnih prebivalcev zopet polni golazni. Nasvetujem, ako mi slavno županstvo dovoli samo za poskušnjo sedaj dvema, katera sta na novo prišla v mestno ubožno hišo, napraviti opravo, katera bi se potem lahko vedno snažna držala. i. o. poročam tudi približne cene, koliko bi veljalo, potem je ta moj nasvet vsem enako napraviti — postelja železna 16,60, vrč 1,50, umivalnik 1,10, umivalna mizica 5,40, noč. lonc 1,05, kozarc 0,8, ogleдалo 1,50, sv. podoba in križ 4,00, svečnik 0,36, plavalnik 1,00, omara 15,00, miza 6,00, stol 2,00, modroc 4,00, dvojna odeja 16,00, rjuhe 12,00, povšter 2,00.

Če je bil predlog osvojen, ni razvidno, verjetno ne, ker je iz raznih poznejših dokumentov razvidno, da so ubožci vlačili svojo opravo v sobe.

Razmere v ubožnici kaže tudi malo starejša prošnja ubožca in »špitavskega nadzornika« Valentina Burgharda. Takole piše:

Slavno Srenjsko Predstojništvo!

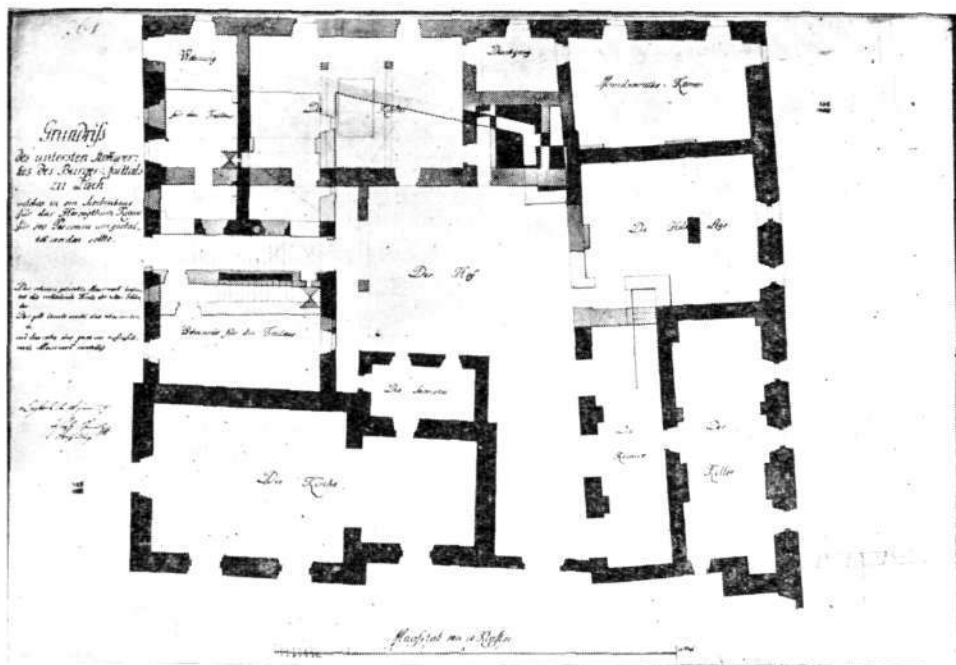
I. Jest spodej podpisan jih ponišno prosim sa en nov pudov (Vorschub), pa sa en novi Bruchband (doppelten Beistenbruch, welcher stark vessault und zerbrochen ist) katerega še nosim od leta 1889 de bi dobru usak let biv, koker so men G. Doctor svetovali, ker ta bolesen, je usak let slabi, jen tud bres neh, pa še u Cerku ne morem.

II. U letu 1888 sen biv u ta savod (Armenhaus) gor uset, torej bo pet let kar bom tuki noter, pa jest mislim, de jim še nobenga špota nisem naredu, deb u Cerku bos hodu.

III. Dne 11. Februarja 1890 sen biu od Slavnih Gospod Predstojnikov sa špitavskiga nadsornika izvoljen, ali tuki noter med divjak, to je eden nar hujši posel, s eno beseda, to sa same svojeglaune, neč iskušin, stare virci.

IV. Skus teh pet let, kar sim pa tuki noter, toku sa se pa vendar precej onesli, koker so bli dovji od sačetka, to jem pa morem naprej povedat, da s lepa beseda neč ne upravim per neh, ker sa poprej ussa fraijast imeli.

V. Sdej mi pa nika ne samirte Slavni Gospod Predstojniki, aku taku površnu isrečem, od špitavske molitve; de marsikdo, se da najti, de lohka poreče, špitalari samo peklaja, molja pa neč, to pa ni taku. Skus cel let usak dan, is

Ptoris pritličja starih in novih špitalskih poslopjij po načrtu iz 1791. (Original v Arhivu Slovenije v Ljubljani.)

uset nedelje in praznike, ker grema u Cerku, se tuki noter moli u ti velki sobi skupno: 4 tale rošnivenca, Litanije pa 42 Očenašu in Č. M. sa naše Stifatarje, pa sa usse dobrotnike žive in mertve. Sačetek u pol dveh, pa ob 6 svečer, ker se sami lohka prepričaja.

Torej jih še enkrat Ponižno Prosim, Slavno Srenjsko Predstojništvo naj blagovolijo moj sgoraj umenin prošni, ker bo še 4 leta, odkar ne morem neč sasušit jen sim tud u resnic ves bolehen.

Slednič perčakujem dobriga uspeha sodličnim Spoštovajnam

Perporočan
Valentin Burghard
špitavski nadsornik

V Loki dne 25. Juli 1893.

Ubožci so imeli prost izhod. Klatili so se po mestu in okolici. Beračenje jim je bilo po starih navadah dovoljeno le ob petkih. Ostale dneve so hodili na hrano k dobrotnikom, največkrat na kapucinsko porto. V nekaterih spisih je razvidno, da so prosili županstvo za »muziko«. Odbor jim je dal denar za lajno, s katero so si izboljšali »zaslužek«.

Po prvi svetovni vojni je bilo očitno, da se morajo razmere v ubožnici spremeniti. Od leta 1918 do 1924 sta si vodstvo ubožnice delili občina Loka in društvo Dobrodelnost, ki je bilo poseben cdsek Katoliškega izobraževalnega (pozneje Prosvetnega) društva v Škofji Loki. Dobrodelnost je imela svoj pečat. O svojem delovanju so poročali na občnih zborih matičnega društva. Predstojnik Dobrodelnosti je bil župnik. Leta 1927 se je Dobrodelnost ločila od Katoliškega izobraževalnega društva in postala cerkvena dobrodelna organizacija

pod imenom Elizabetina konferenca. Nekaj dokumentov Dobrodelnosti oziroma Elizabetine konference se je ohranilo v arhivu Izobraževalnega društva oziroma v župnem arhivu.

Sožitje skupnega vodstva je trajalo le 6 let. Na občnem zboru Izobraževalnega društva leta 1923 je Dobrodelnost poročala o »naši ubožnici«, ki so jo prevzele »naše« usmiljene sestre iz Maribora. Oskrbovancev so imeli takrat 12. Precej so z darovi prenovili notranjščino ubožnice. Na dan sv. Elizabete 1923 so sestavili nov hišni red, ki je vlogo občine puščal dokaj ob strani. Hišni red je obsegal 25 členov in je bil strog. V 21. členu je bilo prepovedano ubožcem prinešeno imetje v ubožnico darovati sorodnikom brez dovoljenja Dobrodelnosti in ubožnega odseka. V 23. členu je pisalo, da pripada imetje umrlega ubožca ubožnici in nimajo sorodniki do njega nobenih pravic. V 24. členu je bilo zapisano, da mora občina umrlemu ubožcu preskrbeti dostojen pogreb, pri katerem morajo sodelovati z molitvijo vsi ubožnični oskrbovanci. Poleg ubožcev v ubožnici je Dobrodelnost podpirala tudi zunanje ubožce, ki so dobivali podporo v višini 40—80 kron, družine celo 120—200 kron. Obdarovali so vsako leto za Miklavža ubožne otroke, za Božič pa prebivalce ubožnice.

Občina je opazila, da se ji vodstvo ubožnice izmika iz rok, zato so ukrepali in izdali nekatere nove rešitve, zaradi katerih se je Dobrodelnost odpovedala vodstvu. Županstvu so poslali naslednji dopis:

Podpisano društvo »Dobrodelnost« obvešča s tem p. n. županstvo, da glasom sklepu svojih sej z dne 30. 7. in 18. 8. 1924 odpove svoje nadaljnje sodelovanje pri upravi mestne ubožnice iz sledečih razlogov:

1) Ker je poprej »Dobrodelnost« po svojih sestrah napravljala zbirke, je lahko poleg zunanjih revežev podpirala in hranila občinske reveže v sirotišču ali ubožnici; odkar pa zbirk ne prireja več »Dobrodelnost«, ampak občina potem od občine nastavljenih sester, primanjkujejo »Dobrodelnosti« najbolj izdatni dchodki.

2) Ker je občina »Dobrodelnosti« sodelovanje pri sprejemu v ubožnico, kakor je prej to bilo v navadi, odklonila, oz. odvzela, potemtako »Dobrodelnost« ni mogla več izvrševati nadzorstva v ubožnici, kakor je bilo to poprej po provizoričnem hišnem redu v navadi.

3) Ker nam županstvo na našo vlogo z dne 18./4. t. l. glede potrdila pravil sploh ni odgovorilo, kar je bilo zelo nujno, smatramo, da se je nam vodstvo ubožnice odvzelo.

Iz navedenih razlogov vodstvo ubožnice odložimo.

V Škofji Loki, dne 20. avgusta 1924.

Tajnica

Predsednik

Vodstvo ubožnice je prevzela zopet samo občina oziroma občinski ubožni odsek. Ta je zavod zaupala šolskim sestram iz Maribora. Pogodba je bila podpisana 24. oktobra 1924 in je vsebovala 10 točk. Kongregacija šolskih sester je poslala v Loko v začetku 3 sestre, pozneje pa še eno kot njihovo voditeljico. Sestram je pomagala dekla, katero je plačevalo županstvo posebej. Sestre so imele poleg plače (od 200—300 din) vso oskrbo v ubožnici. Financirala jih je občina, smele pa so vsako jesen pobirati pri kmetih naturalije. Ob tem jim je pomagal poseben nosač ali pa jim je občina organizirala voz. Vsakoletne zbirke sestre niso rade opravljale. Ostalo blago so kupovale po vrsti v loških štacunah. Delo v ubožnici je bilo dosti naporno. V zavodu je bilo stalno med 15 do 33 oskrbovancev, poprečno pa nekaj čez 20.

Vse zadeve sester je reševal ubožni odsek, ki je imel v idealni zasedbi načelnika, podnačelnika (namestnika), zapisnikarja in dva odbornika. Seje je

imel včasih skupaj z gospodarskim odsekom ali celo z vso občinsko upravo. Občinski odbor je potrjeval sklepe ubožnega odseka. Od leta 1932 do 1941 so seje ubožnega odseka zapisovali v posebno knjigo. Duhovni vodja ubožnice je bil vsakokratni loški župnik. Cerkvena opravila v špitalski cerkvi pa so oskrbovali kapucini. Oskrbovalnina je bila v 30 letih ca. 300 din.

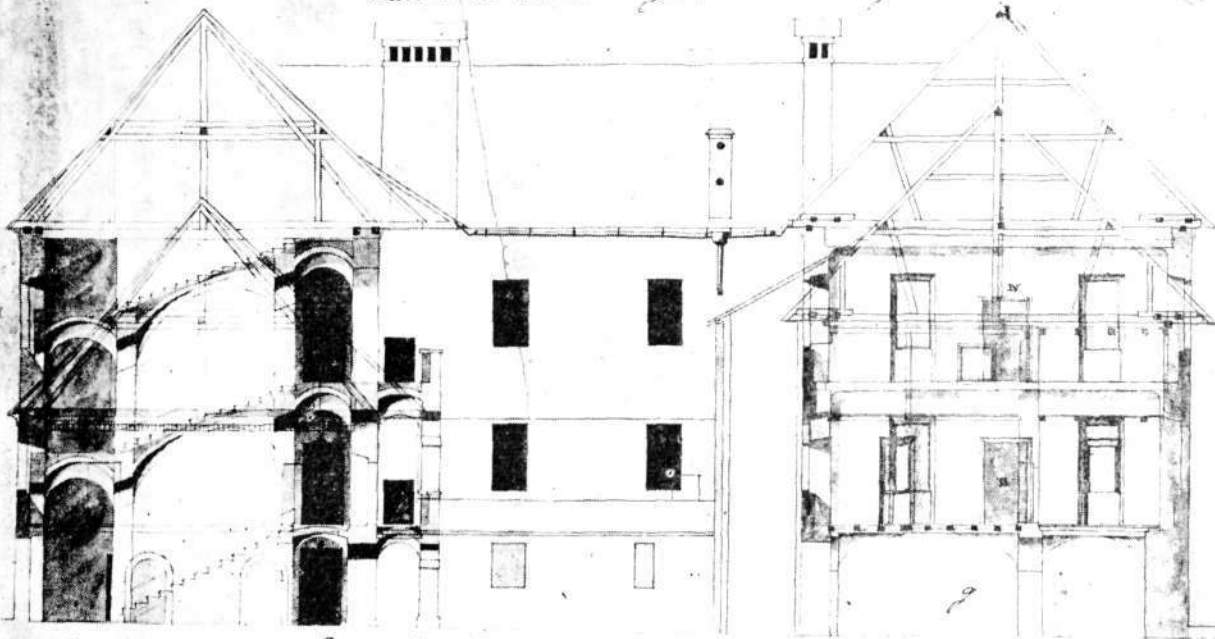
Šolske sestre so se često pritoževale nad razmerami v ubožnici. Ubožci so prihajali domov pozno, glasni in različno razpoloženi. Pogosto so zabavljali na račun sester, občinsko predstojništvo pa je molčalo. Zelo nerade so sestre pobirale jesenske darove. Želele so višjo plačo, pa občina ni hotela nič slišati o tem, zato so jeseni leta 1937 odpovedale pogodbo.

Po mučnih zapetljajih je špital spomladi leta 1938 prevzela Družba Marijinih sester »Vincentinum« iz Ljubljane. Nove sestre so bile opozorjene na razmere v ubožnici in so svoje zahteve postavile že v pogodbi. Podpisali so novo pogodbo. Družba je dala v Loko prav tako 3 sestre; po potrebi pa so lahko najele še služkinjo. Osmi in deveti člen pogodbe sta se nanašala na razmere v ubožnici: Red v ubožnici je potreben, razgrajati se kaznujejo z izključitvijo. Vodstvo občine je v tem pogledu moralo tesneje sodelovati s sestrami in upoštevati njihove pripombe. Finančno sestre niso bile na boljšem, preskrbeli so jim le dovoljenje, da smejo pobirati prostovoljne prispevke v obliki poljskih pridelkov in obleke še v srezih Kranj, Kamnik, Radovljica in Ljubljana-okolica. Razširjeno dovoljenje so dobile tudi zato, ker sta bila dva ubožnična varovanca iz radovljiškega sreza, pet jih je bilo iz kranjskega, ostali pa iz loškega. Kljub širšemu območju zbiranja darov so se sestre upirale tem pohodom zaradi »zbadljivih opazk, ki so jih morale preslišati pri zbiranju«. Vendar rešitve ni bilo, saj se je prej pričela druga svetovna vojna. Sestre so aprila 1938 vsilile svoj hišni red, ki ga je občinski odbor sprejel na svoji seji 22. aprila 1938 s pripombo, da se vsakdo, ki bi se tem navodilom ne pokoraval, izključi iz ubožnice. Hišni red je zanimiv, zato si ga oglejmo:

Cenjenemu občinstvu!

1. Prošnja sester je, da reveži nimajo vstopa v kuhinjo brez potrebe.
2. Prošnja bi bila ta, da tisti reveži, ki so še zmožni za kako delo, bi bili naprošeni pomagati pri hišnih opravilih.
3. Prošnja: zajtrk naj bi bil ob delavnikih ob 7. h ob nedeljah in praznikih pa ob 1/2 8 h. Obed ob 1/2 12 h, večerja ob 1/2 6 h. Naprošeni bi bili, da se točno držijo teh ur. Kateri ne pride ob tem času, ne more zahtevati obeda ali večerje.
4. Prosjačenje po hišah bi bilo zabranjeno.
5. Po sobah bi bilo zabranjeno kuhati, kakor tudi imeti vsak svoja drva, temveč skupno.
6. Vsak, ki gre od doma, bi se moral javiti sestri, da sestre vedo, kje je in niso v skrbeh zanj.
7. V sobah bi se mogel držati red zlasti, da ne bi imeli vsakovrstnih brezpotrebni posod in cunj. Zabranjeno je po sobah in hodnikih, posebno pa v cerkvi, pljuvati na tla.
8. Vsakemu je na razkpolago povedati svoje mnenje sestri; in če je potrebno, ga bodo sestre vzele na znanje. Torej se revežem ni treba mešati v vodstvo.
9. Revežem ležati po posteljah oblečeni in še celo s čevlji bi moralo biti zabranjeno.
10. Sobe se morajo pustiti čistiti.

Durchschnitt nach der Linie A. B des Bürger-Spitals zu Laach
welches in ein Backenhaus für 100 Personen umgewandelt werden sollte.

- I Eingang in das Seitenzimmer in Frauen wahlsten Beschlusse
  - II Eingang in ein Stett für 22 Stett
  - III Eingang in Stett für 15 Stett männlichen Stett
  - IV Eingang in Stett für 22 Stett Stett
  - V Höhe des damaligen Bestandes der Bürger-Spitals
  - VI Höhe des damaligen Bestandes der Stett
- Maßstab von 7 Klafter

- 1 Eingang in die Küche 2 Eingang in die Traktierkammer
- 3 Ein Kellertor
- 4 Zwei Stettentürren die Dachkammer aus welchen das Feuer
- 5 in die Küche geleitet werden sollte.
- 6 Eingang welche von den Stett über das Dach ausgeführt
- 7 werden soll welches von alle Stett in den Stett

Von dem Februar 1791

Prerez starega in projekta novega špitalskega poslopja po načrtu iz 1791. Desno prerez mestnega jarka Grabna. (Original v Arhivu Slovenije v Ljubljani.)

11. Revežem naj bi bilo zabranjeno kritizirati med seboj, kakor tudi izven hiše. Vsakemu naj bi bile na razpolago sestre in občinsko vodstvo. Od tukaj naj bi iskali pomoč svojim potrebam.
  12. Godernanje pri jedi naj bi bilo zabranjeno. Naprošeni bi bili zaradi jela, da se javijo sestri, kaj lahko in kaj ne morejo jesti.
- Škofja Loka, dne 7. aprila 1938.

Leta 1940 so sklenili v vse sobe, kjer so stanovali ubožci, napeljati električno luč. Do likvidacije zavoda po drugi svetovni vojni se razmere niso bistveno spremenile.

Poglejmo še, kako je bilo z ubožci izven ubožne hiše. Le redki so imeli srečo, da so dobili mesto v ubožnici; sicer pa je občina skrbela tudi za ostale ubožce, pristojne v občino Škofja Loka. Kot nam je znano, so vse do II. svetovne vojne veljali v bistvu še stari avstrijski predpisi oziroma zakoni o domovinstvu. Če je nekdo obnemogel, je padel v breme tiste občine, v kateri je bival nepretrgoma zadnjih deset let. Občine so se glede domovinske pristojnosti posameznih ubožcev pravedale na različnih instancah, samo da bi se iznebile plačevanja podpore. Tako prakso je vodila tudi loška občina celo z zminško občino, kjer so se včasih pričkali za pristojnost socialnih varovancev za nazaj, pred delitvijo obeh občin.

Zunanji ubožci so dobivali stalne podpore, občasne podpore, enkratne podpore, podpore v naturalijah. Enkratne podpore so bile bolj namenske, za nakup ozimnice, za popravilo čevljev itd. Pri takih podporah so včasih na občini celo naročili, pri katerem čevljarju mora dati ubožec popraviti čevlje. Včasih je bil čevljar občinski mož, včasih pa so bili nekateri čevljarji sami potrebni podpore, ki so jo dobili na tak način. Zgodilo se je, da je kak vpliven Ločan podaril obleko za določenega ubožca.

Največjim revežem je občina priznala položaj berača. Dobili so ubožno spričevalo, s katerim so se izkazali pri hoji od hiše do hiše v loški občini. Navade, da je bil berač po nekaj dni v oskrbi pri posamezni hiši v Loki, prav zaradi ubožnice niso poznali. Stara navada v Loki je bila, da so beračili ob petkih. Iz starih popisov prebivalstva²³ je razvidno, da so imeli naziv berač za njegov poklic. Vsi prebivalci ubožnice so imeli ta poklic, nekaj beračev pa je gostovalo tudi po drugih hišah v Loki in v predmestjih.

Proti izvrševanju tega poklica so se neuspešno borili od nekdaj, čeprav so ga z izdajanjem spričeval za ubožne podpirali. Zadnja ubožna spričevala oziroma dovolilnice za beračenje so izdali na občini še leta 1939. Poglejmo nekaj dokumentov o preganjanju beračev in kako malo so se z leti ti dokumenti spreminjali.

Na občinski seji 9. aprila 1872 so pod točko 4 sklenili naslednje:

Zastran beračev se sklene: De naj se prihoden petek domači revni pri gosp. župniku oglasijo, de se jim da pravico miloščine prositi. Na dalje naj se oznani, de kdor noče sam doma deliti, naj v mestni hiši denar odda, ker se bo beračom odrajtal. S tem se seja sklene.

Vsaki, kakor sedanje postave govore, se sme ženiti. Tako pa, ker ljudje brez premoženja in nekateri še leni in nerodni skupaj pridejo, je že sedaj, pa bo še zmiraj večje število beračev. Srenja si ne more drugače pomagati, kakor se po moči saj tuje berače odgajna. — Zatorej bo vsak domač berač, de bo smel v petkih prositi, dobil za to pravico. Kdor se hoče tečaj prepričati, ali je berač domač ali ne, nej ga vpraša za pravico. Smejo pa berači le v petik prositi. — Če kdo ne mara sam deliti, lahko svojo almožno na rotovžu odda. Če

bo edinost, se bo beračenje saj malo zmanjšalo. Kdor tujega berača v hišo vzame, more pri županu precej povedati. Otroci pravic ne bojo dobili, sej domače potrebne, kateri še niso za službo, in katerih starši ne morejo rediti, poznate. Tujem pa ne dajte. Pri nas je ta nadloga: Pride tuja ženska, ne služit, le gostvat, se vsede, kmalo naredi kak znanje in se omoži. Taki naj se ne zanašajo na almožno. Od gostačev in gosti se bo terjalo, da vsaki pove, kam delat hodí. Ljudi močne brez dela bomo v njih domači kraj pošillali, posebno vlačuge. —

Prepovedano pa ni vsakemu almožno dajati, vsaki zna storiti z svojim premoženjem kar hoče, da kar in komur hoče. Prav bi pa blo, ko bi vsi skupej skrbeli, da se berači odganjajo in le res potrebnim, posebno bolnim in starim domačim pomaga. 23/4. 72 Je bilo naznanjeno skoz Boben po vsih odločenih krajih.

Loka ta 23. Aprila 1872.

F. P. mestni sluga²⁴

Leta 1937 poroča občina Loka loškemu sreskemu načelstvu:

Občina sama skuša razčistiti vprašanje glede beračenja, ali kljub temu, da oba stražnika vsak petek preganjata berače zlasti tujce iz kraja, ne moreta zadostiti navalu beračev. V to svrhu bi naslov po potrebi saj vsak petek poslal v predmestja orožnike, da bi ti vse v mesto namenjene berače že na poti zavrnil in s tem olajšali delo stražnikov po mestu.

Tuk občina je izdala vsem tuk. siromakom (občanom) pismena dovolila, da se v slučaju poziva lahko izkažejo, da imajo dovoljenje za beračenje po mestu. Oni pa, ki se s tem potrdilom ne morejo izkazati, občinska stražnika privedeta na stražnico v zapor do večera in na prisilno delo, kakor čiščenje, ribanje poda in zaporov.

Občina Šk. Loka se pridruži Vaši započetni akciji za preganjanje beračev in bo Vam v tem pogledu šla na roko kolikor ji bo mogoče.

Predsednik občine:

Leta 1939 so spet urejevali to zadevo. Sresko načelstvo je poslalo občini naslednji dopis:

... V svrhu omejitve beračenja po Škofji Loki je sklicalo sresko načelstvo dne 5. VII. t.l. sestanek zastopnikov občine, sreskega načelstva in dobredelnih organizacij (Ljudska kuhinja, Krajevna protituberkulozna liga, Sreski odbor rdečega križa, Kolo jugoslovanskih sester, Elizabetina konferenca, Vincencijeva konferenca, op. pisca). Na tem sestanku je bilo načelno sklenjeno, da se beračenje, kakor to tudi kraljevska banska uprava zahteva, odpravi. Potrebni bi pa dobili primerno podporo od socialnega sveta, ki bi ga sestavljali zgoraj naštetih zastopniki. Denarna sredstva naj bi prispevali meščani vsaj v istem razmerju, kakor so dosedaj dajali vbogajme posameznim prosilcem. Da bi socialni svet vsaj približno mogel preceniti, koliko so škofjeloški meščani pripravljeni mesečno, polletno ali letno prispevati v ta namen, se bo vršilo poskusno zbiranje prispevkov.

Zastopniki občine, sreskega načelstva in dobredelnih organizacij se bodo v prvem tednu avgusta oglasili pri posameznih strankah po vsem mestu s polo, kamor bodo vpisali vsoto, ki bi jo bil nekdo pripravljen prispevati. Darovalec naj bi se podpisal in o tem zavezal, da je pripravljen to vsoto prispevati vsaj 5 let, kolikor bi se v tem času njegove materialne prilike ne bi znatno obrnile na slabše.

Prosim prebivalstvo, da ceni dobro voljo nabiralcev in daruje dovolj velike vsote, ker s premajhnimi prispevki ne bo mogoče nadoknaditi s prepovedjo beračenja odpadla sredstva ubožcem. Tako pripravljene prispevke se bodo smatrali za dokončne le v tem slučaju, če se bo nabrala dovolj velika svota; sicer bo treba nabiranje ponoviti ali to prepotrebno akcijo opustiti. Sprejemali

se bodo prispevki tudi v naturalijah. Vse podrobnosti bo določil socialni svet in jih razglasil na običajen način. Prednji razglas z bobnom publicirajte po mestu v zadnjem tednu julija in ga razobesite tudi na občinsko desko.

Sreski načelnik
v. r.

Beračenja niso odpravili in leta 1941 je občina pisala Mestnemu poglavarstvu Ljubljane, da znaša proračun za socialno skrbstvo v letu 1940/41 100.000 dinarjev. Občina je takrat preskrbovala 71 socialno ogroženih, od teh jih je denarno podpirala 34, ostali pa so bili v ubožnici. Ob petkih je takrat beračilo po starem običaju po hišah 20—30 beračev. Dnevno je prihajalo v občino 10 tujih beračev, od tega sta bila 1—2 delomrzneža.

Tako se je godilo očitnim siromakom. Zelo veliko je bilo skrite revščine. Ti ljudje z majhnimi zasluški so se težko prebijali iz dneva v dan. Do krize tega do sedaj »neregistriranega« sloja je prišlo ob gospodarski krizi v začetku 30 let z naraščanjem brezposelnosti. Država je v letu 1932 priporočila ustanovitev odborov za pomoč brezposelnim. Ti odbori so se imenovali Krajevni pomožni odbori. Ti naj bi bili po sreski instrukciji osnovani v loškem srezu za več občin skupaj. Ustanovitev posebnega odbora v Loki ni razvidna. Posle tega odbora je prevzela občina oziroma ubožni odsek. Popisali so prizadete socialno ogrožene in jih v zvezi z instrukcijami razdelili po določenih socialnih kriterijih v tri kategorije. Podpirani so dobili pomoč v hrani (koruza, pšenica), nekateri zastonj, drugi po znižani ceni, dela zmožni brezposelni fizični delavci so prejeto pomoč odslužili po veljavnih dnevnicah pri javnih delih. Dela nezmožni so dobili podpore iz bednostnega sklada, kot se je ta pozneje imenoval. Denar, ki ga je bednostni sklad Dravske banovine dal za javna dela, se je smel porabiti le za mezde, ne pa za material. Material pri javnih delih je financirala vedno občina iz raznih virov. Iz denarja bednostnega sklada so delali v Loki oporni zid ob Selščici proti Vincarjem, oporni zid ob Poljanščici od Sovodnja do kopališča, puštalski most itd. V drugih občinah so s temi prispevki popravljali predvsem ceste in poti. Denarne podpore brezposelnim delavcem in obrtnikom je dajala pozneje javna borza dela v Ljubljani. Posebne podpore so dobivale družine vpoklicancev na orožne vaje po letu 1939.

Tik pred vojno se je tem socialnim ukrepom pridružila še preskrba na karte, ki je zajela v glavnem že vse sloje prebivalstva.

Poglejmo še na kratko, kako je bilo z mladoletniki, ki so bili potrebni varstva, in s prizadeto mladino.

Z otroki sirotami pravzaprav ni bilo posebnih problemov. Občina jih je dajala v rejo in rejnikom nekaj plačevala zanje. Kmalu so bili taki otroci za nekatera lažja dela, za pestunje, varuhe, hlapčiče itd. V Loki so izvolili že leta 1906 sirotinski odsek, ki naj bi skrbel za dobro stanje sirot. Sirotinske odseke so forsirala sodišča. Sirotinskim zaupnikom in svetom je napisal »Instrukcije« znani mladinski pisatelj in sodni svetnik Fr. Milčinski. Naloga sirotinskih svetov »je zlasti, da sodišču naravnost ustno ali pismeno, sami ali po kom drugem ali po županstvu ali župnem uradu ali šolskem vodstvu naznanijo, ako bi se v njihovem okolišu s kom, ki se nam brani ne more, neusmiljeno ravnalo, ali ako bi se vzgoja kakega otroka trajno zanemarjala, ali bi se njegova imovina očitno tratila, ali če bi otrok sam silil na kriva pota in ne bi imel nikogar, ki bi ga uspešno zavračal, in slednjič, kadar bi zvedeli, da kdo v njihovem okolišu zaradi umobolnosti ali zapravljanja potrebuje kuratorja...«

Sirotinskemu odseku v Loki je načeloval župan, ob njem je bil še en svetovalec in 14 odbornikov. Pri izbiri odbornikov so pazili na njihove poklice in socialni sestav (zdravnik, učitelj, davkar, trgovec, razni obrtniki), da so nad omenjenimi zadevami imeli boljši pregled. Med odborniki sta bili celo dve ženski. Odborniki so bili obenem sirotinski zaupniki. Zadnje vpisane sirote so bile rojene leta 1906. Vseh v knjigo vpisanih je bilo 138. Koliko jih je oskrbovala občina, se ne da ugotoviti. Leta 1937 poroča občina v nekem dopisu, da mora oskrbovati letno od 20—25 sirot, nezakonskih in drugače ogroženih.

Z duševno oziroma telesno prizadetimi osebami se včasih niso posebej ukvarjali. Verjetno jih je bilo v Špitalu v vseh časih lepo število. Prvikrat se uradno pojavijo podatki šele na začetku tega stoletja. Glavarstvo v Kranju je leta 1905 želelo poročilo o slepih in o duševno prizadetih. Za ti dve kategoriji so nastavili posebne evidence, ki pa dajejo dosti starejše podatke. Obstaja »Knjiga o rodu in stanu onih slepcev v občini Škofja Loka v političnem okraju Kranj, ki niso sprejeti v nijednem zavodu.« V knjigi je vpisanih le 6 oseb, mladoletnikov ni med njimi oziroma jih mogoče niso vpisali. Druga evidenca je »Knjiga o rodu in stanu onih bedakov (bebcev) v občini Škofja Loka ...« Tudi tu je vpisanih le 5 oseb, od katerih je bil takrat mladoleten le eden. Že naslov evidence pove, da se v tovrstne probleme takrat še niso spuščali. Več o mentalno prizadetih osebah in invalidni mladini raznih vrst pa bi mogoče izluščili iz posameznih prošenj za podpore, kar pa ni bil namen našega prispevka.

OPOMBE

1. Signatura: St. o./Šk. L. fasc. 128—130. — 2. *Fr. Pokorn*, Loka, krajepisno zgodovinski črtica, DS 1894, str. 756—757. — 3. Gre za mestne spise o ubožnici, ki so bili pozneje uvrščeni v fond župnega arhiva, kamor sicer ne sodijo. Zdaj imajo še signaturo fonda župnega arhiva: Z. a. VIII/71. Spisi niso urejeni. — 4. *P. Blaznik*, Škofja Loka in loško gospostvo (973—1803), Muzejsko društvo v Škofji Loki, 1973. — 5. Opomba ad 4, str. 310. — 6. V odgovor na neki vprašalnik v zvezi z razmerami v ubožnici v drugi polovici 18. stoletja. Spis sicer ni datiran, podaja pa kratko zgodovino ubožnice do druge polovice 18. stoletja. Z. a. VIII/71. — 7. Opomba ad 4, str. 310. — 8. Votivna podoba Loke in gorečega Lontrga iz leta 1698 je v Loškem muzeju. Požar omenja tudi Odgovor na vprašalnik, glej opombo 6. — 9. Opomba ad 6. — 10. *Fr. Kos*, Doneski k zgodovini Škofje Loke in njenega okraja, Ljubljana 1894, str. 105. — 11. *Fr. Pokorn*, Loka, DS 1894, str. 756. — 12. Isto. — 13. Z. a. VIII/71. — 14. Arhiv Slovenije, Zbirka načrtov, mapa V/88, 89. — 15. Z. a. VIII/71. — 16. Lagerbuch des Stadtdominiums Lack II s. d., štirideseta leta 19. stoletja. — 17. Opomba ad 16. — 18. *Fr. Pokorn*, Loka, DS 1894, str. 756. — 19. Občina Škofja Loka, St. o./Šk. L. fasc. 93. — 20. St. o./Šk. L. fasc. 128 passim. Od sedaj dalje občinskega gradiva o ubožnih zadevah ne citiram več posebej, razen ubožnih zadev, ki so razvidne iz drugih občinskih zadev po drugih fasciklih. — 21. Z. a. VIII/74. Spisi vsebujejo zgodovino Lukančič — Prevodnikove ustanove in so podobno kot spisi o ubožni hiši napačno uvrščeni v župni arhiv. — 22. Zapisniki sej občinskega odbora Škofje Loke 1921—1927, St. o./Šk. L. fasc. 7, str. 11. — 23. Popisnice prebivalstva od 1870—1931 so nepopolno ohranjene v Arhivu v Škofji Loki. — 24. Zapisniki sej občinskega zbora Škofje Loke 1861—1880, St. o./Šk. L. fasc. 2, str. 127—129.

PRILOGA I

RAČUNI MESTNE UBOŽNICE

Leto	Prejemki	Čisti prejemki	Izdatki	Obligacije v gold.
1850	191,24		189,49 $\frac{2}{4}$	
1855	4.388,30		145,39 $\frac{2}{4}$	
1856	4.461,56 $\frac{2}{4}$		137,21 $\frac{2}{4}$	
1857	4.511,51		90,2	
1858	4.609,59		364,24 $\frac{1}{2}$	
1859	4.467,94 $\frac{5}{10}$		135,37 $\frac{5}{10}$	
1860	4.512,75		113,78 $\frac{1}{2}$	
1861	4.579,14 $\frac{1}{2}$		176,76	
1862	4.598,94 $\frac{1}{2}$		126,25 $\frac{1}{2}$	
1865	4.848,38		173,85	
1866	4.871,69		140,17	4.270
1867	4.959,89		406,4 $\frac{1}{2}$	↓
1868	4.425,91		149,88	↓
1869	4.408,90		169,32 $\frac{1}{2}$	4.917,16 $\frac{1}{2}$
1870	4.550,01 $\frac{1}{2}$	232,85	267,17	
1871	3.587,56 $\frac{1}{2}$	170,40	107,27	3.417,16 $\frac{1}{2}$
1872	3.631,69 $\frac{1}{2}$	214,53	124,93	3.417,16 $\frac{1}{2}$
1873	3.680,76 $\frac{1}{2}$	263,60	74,79	
1874	3.779,97 $\frac{1}{2}$	362,81	99,08	
1875	3.873,50 $\frac{1}{2}$	456,34	93,72	
1876	3.982,40 $\frac{1}{2}$	565,24	197,59	
1877	3.975,71 $\frac{1}{2}$	558,55	149,06	
1878	4.019,62 $\frac{1}{2}$	602,46	175,21	
1879	4.013,93 $\frac{1}{2}$	596,77	564,14	
1880	3.627,49 $\frac{1}{2}$	210,33	209,69 $\frac{1}{2}$	
1881	3.595,50	178,33 $\frac{1}{2}$	166,60 $\frac{1}{2}$	
1882	3.606,59 $\frac{1}{2}$	189,43	116,71 $\frac{1}{2}$	
1883	3.667,58	250,41 $\frac{1}{2}$	129,23	
1884	3.716,05	298,88 $\frac{1}{2}$	282,3 $\frac{1}{2}$	
1885	4.405,80	216,50	119,31	4.189,30
1886	4.466,69	277,39	110,09	↓
1887	4.534,30	345,—	100,41	↓
1888	4.611,59	422,29	160,18	↓
1889	4.764,81	434,81	422,25	4.330
1890	5 287,—	607,—	556,33 $\frac{1}{2}$	4.680

Leto	Prejemki	Čisti prejemki	Izdatki	Obligacije v gold.
1891	5.005,73 ½	325,73 ½	182,73	4.680
1892	5 068,20 ½	388,20 ½	160,59	↓
1893	5.360,41 ½	480,41 ½	405,33 ½	4.880
1894	5.227,13	347,13	267,51 ½	↓
1895	5.227,76 ½	347,76 ½	266,78 ½	↓
1896	5.219,38	339,38	306,11 ½	↓
1897	5.178,36 ½	289,36 ½	210,82 ½	↓
1898	5.224,74	344,74	266,12 ½	↓
1899	5.273,01 ½	383,01 ½	470,65 ½	9.760 kron
1900	10.264,—	504,25	675,25	↓
1901	10.833,64	1 073,64	945,03	↓
1902	10.431,01	671,01	510,58	↓
1903	10.462,83	702,83	701,44	↓
1904	12.130,73	2.370,73	2.782,92	9 760
1905		531,60	875,85	
1906		2.362,94	2.395,82	
1907		1.079,30	719,87	
1908		908,33	790,04	
1909		1.228,47	1 196,74	
1910		1.188,14	1.202,77	
1911		989,36	989,36	
1912		1.063,44	682,—	
1913		1.511,74	1.400,06	
1914		981,57	588,61	
1915		1.035,60	557,10	
1916		1.263,80	666,36	
1917		1 588,43	527,96	
1918		1.978,27	1.717,65	
1919		1.767,84	1.707,38	
1920		794,46	3.680,82	
1921		1.373,83	9.981,82	
1922		17.977,66	17 977,66	
1923		19.922,22	19.922,22 din	
1924		16.462,—	16.462,—	
1925		3.502,—	3.502,—	
1926		1.813,05	1 813,05	
1927		3.369,50	3.369,50	
1928		18.365,30	18.365,30	
1929		6.864,—	6.864,—	
1930		15.560,30	15 560,30	

PRILOGA II

DAS STADTPFARR LAK ARMEN INSTITUT — CASSA ZA UBOGE
MESTNE ŽUPNIJE V ŠKOFJI LOKI

Leta	Dohodki	Stroški	Gold.
1834	222,50		
1835	608,50	586,4 ³³ / ₄	
1836	319,47	296,9 ³ / ₄	
1837	2.777,24 ¹ / ₄	2.818,56	
1838	416,34 ² / ₄	435,28	
1879	1.055,96	914,70	
1880	689,04	587,25	
1881	1.190,95 ¹ / ₂	866,95 ¹ / ₂	
1882	1.028,52	731,25	
1883	887,92	665,65	
1884	2.571,83	2.040,61	
1885	1.310,26	868,93	
1886	1.166,23	807,79	
1887	1.036,54	696,85	
1888	682,14	393,58 ¹ / ₂	

PRILOGA III

RAČUN UBOŽNEGA ZAKLADA (OBČINSKI FOND)

Leta	Prejemki	Izdatki	Gold.
1888	387,77 ¹ / ₂	387,77 ¹ / ₂	GOLD.
1889	995,92 ¹ / ₂	902,11	
1890	1.020,29 ¹ / ₂	981,58	
1891	987,48 ¹ / ₂	964,39	
1892	1.015,83 ¹ / ₂	1.015,83 ¹ / ₂	
1893	1.034,84 ¹ / ₂	978,42	
1894	1.219,41 ¹ / ₂	983,44	
1895	1.323,27 ¹ / ₂	1.027,52	
1901	2.446	2.027,08	KRONE
1902	1.988,52	1.991,48	
1904	3.174,10	2.641,28	
1906	4.689,73	4.583,54	
1907	3.559,78	3.641,72	
1917	4.677,38	4.482,42	
1918	4.659,36	4.595,32	
1929	50.991,70	50.991,70	DINARJI
1930	67.125,35	65.735,30	
1931	61.303,—	71.771,90	
1932	88.522,96	88.522,96	
1933	68.589,25	68.589,25	
1934/35	71.304,75	71.304,75	
1935/36	72.905,50	69.797,50	
1938/39	86.279,50	86.279,50	
1937/38	74.441,—	74.441,—	

L'ASILE MUNICIPAL ET AUTRES AFFAIRES SOCIALES

L'asile municipal, c'est-à-dire l'hôpital municipal à Skofja Loka, était une vieille institution sociale du 16e siècle. Elle fut fondée en 1547 par Nikolaj Škofič, curé de Radovljica. Pour fonder l'asile, sa mère et lui firent cadeau d'une maison qui se trouvait au-dessous du couvent des clarisses. Au cours du même siècle probablement l'asile fut transporté sur la place Lontrg. Les édifices furent détruits par un incendie en 1698. En 1723 les édifices furent remis à neuf complètement et le complexe obtint la forme qu'il a gardée en principe jusqu'à nos jours, c'est-à-dire l'édifice de l'administration, la partie de logement et l'église. A la fin du 18e siècle l'hôpital vécut sa plus grande crise lorsqu'une partie de l'institution devrait être vendue aux enchères à cause des dettes. On prépara déjà des plans pour un grand asile provincial pour cent personnes qui serait construit à la place du vieux et qui comprendrait aussi quelques édifices voisins. Mais la licitation et la construction du nouvel asile ne furent pas réalisées.

L'institution appartenait à la ville, bien qu'à partir du 18e siècle le préfet de Loka et même l'administration provinciale se soient mêlés de sa comptabilité. La direction de l'hôpital fut accusée de travail négligeant qui amena l'hôpital à la licitation. L'institution était financée par des legs des particuliers et par des loyers provenant des biens immobiliers.

L'asile était dirigé par le maître de l'hôpital ou le père des pauvres. Ceux qui y séjournaient étaient considérés comme mendiants. Ils se nourrissaient chez les bienfaiteurs en ville, le plus souvent chez les capucins. C'est seulement après 1918 qu'on leur donna aussi la nourriture. Ces conditions de vie moyennageuses duraient, avec des petites améliorations après la première guerre mondiale, jusqu'à la suppression de l'institution après la deuxième guerre mondiale.

A côté des internes de l'asile la commune de Skofja Loka se chargeait aussi des «pauvres externes», c'est-à-dire de ceux qui n'habitaient pas à l'asile. On fonda pour eux des différentes fondations sociales qui fonctionnaient jusqu'à l'année 1918. C'est la fondation Lukančič-Prevodnik qui était particulièrement intéressante — elle était destinée aux dots des jeunes filles pauvres et elle fonctionnait à partir de la deuxième moitié du 18e siècle jusqu'au 1918. A la fin de la première guerre mondiale toutes ces institutions sociales perdirent leur signification.

L'ancienne Yougoslavie ne résolut pas les problèmes sociaux. Après la crise économique le nombre de personnes menacées socialement s'accrut. La commune délivra les derniers certificats de pauvres (des permis pour mendier) immédiatement avant la deuxième guerre mondiale. L'article traite brièvement aussi le problème de la tutelle sociale des jeunes et de la protection des retardés mentaux et physiques.